

STIMULAREA CREATIVITĂȚII ELEVILOR

Prof Iordache Ana Maria
Lic Tehn. Virgil Madgearu Rosiori de Vede

Natura creativității

În sens larg, creativitatea este un concept care se referă la potențialul de care dispune o persoană pentru a desfășura o activitate creatoare.

Activitatea creatoare este una dintre formele fundamentale ale activității omului (alte forme fiind jocul, învățarea, munca și comunicarea). Se deosebește de celelalte forme de activitate umană prin caracteristicile produselor în care se concretizează și prin procesualitatea psihică ce îi este caracteristică.

Produsele activității creatoare întrunesc o serie de atribute specifice: noutate, originalitate, ingeniozitate, utilitate și valoare socială.

Strategii pedagogice de stimulare a creativității elevilor

Dezvoltarea potențialului creativ uman presupune, în primul rând, o optimă interacțiune educativă a tuturor factorilor de educație care interacționează într-o societate, școala nefiind singurul factor de influență. Sunt necesar acțiuni concertate în trei planuri distincte:

- a) social;
- b) individual- psihologic;
- c) calitatea vieții.

În plan individual psihologic, prezintă importanță: (1) crearea unui sistem eficient de instruire și educație permanentă; (2) ridicarea calității educației și învățantului; (3) preocupări sistematice de calificare a oamenilor; (4) educația pentru creativitate s.a.

În ceea ce privește calitatea vieții se impune crearea unor condiții favorabile unui regim de muncă igienic, de natură să susțină fizic efortul creator.

În contextul tuturor acestor condiții social-educative ale creativității, școala urmează să realizeze finalități educative specifice, de care este direct responsabilă. Ei îi revine responsabilitatea de a acționa pentru stimularea potențialului creativ al elevilor în următoarele direcții:

- identificarea potențialului creativ al elevilor;
- crearea premiselor gnoseologice ale activității creatoare, libere și conștiente a omului (o concepție despre lume care să dea sens și să orienteze activitatea creativă);
- dezvoltarea posibilităților individuale de comunicare, care să înlesnească punerea rezultatelor creației la dispoziția societății
- dinamizarea potențialului creativ individual, în sensul valorificării adecvate a talentelor și a cultivării unor atitudini creative în special a acelor care constituie principalii factori vectoriali ai creativității;
- asigurarea suportului etic al comportamentului creator

Identificarea capacităților creative ale elevilor.

Potențialul creativ al elevilor poate fi pus în evidență prin folosirea corelată a mai multor metode și nu prin folosirea exclusivă a uneia dintre ele.

În mod obișnuit, se începe prin *metoda analizei produselor activității elevilor*, fiind evident că, de exemplu, talentul plastic se vedește în primul rând în desenele, picturile, modelele pe care este în stare să le realizeze cineva, așa cum talentul literar apare în primul rând în forța expresivă a compunerilor lui literare.

Metoda biografică poate aduce informații suplimentare legate de persistența unor preocupări creative și de eventualele performanțe deosebite obținute de elev cu diferite prilejuri (concursuri, olimpiade, activități extrașcolare etc).

Testele de creativitate pun în evidență o serie de caracteristici personale de genul celor descrise anterior în legătură cu factorii instrumentali ai creativității. Ele îi solicită, de exemplu, subiectului să realizeze într-un interval de timp determinat cât mai multe desene originale pornind de la figuri date, să imagineze pentru aceste desene titluri “la care nu s-ar gândi nimeni”, să găsească utilizări multiple unui obiect “banal” (de ex., o cărămidă), să conceapă cât mai multe ameliorări care s-ar putea aduce unui obiect (de ex., un fier de călcat), să imagineze un alt sfârșit al unei povestiri cunoscute etc.

Observarea comportamentului elevilor și în general a felului lor de a fi, cu scopul de a identifica trăsături de caracter ale celor descrise atunci când ne-am referit la factorii vectoriali ai creativității.

Crearea premiselor gnoseologice ale creativității.

Ființa umană poate să acționeze *transformativ* doar în condițiile în care se sprijină pe cunoașterea legilor obiective ale naturii și ale vieții. La cunoașterea acestor legi, individul uman se ridică treptat, în urma unui efort de *conceptualizare* a realității obiective înconjurătoare. Școala desfășoară o muncă de durată pentru a oferi tinerilor accesul la conceptele fundamentale pentru construirea mentală a realului și înțelegerea universului.

Principala problemă pedagogică este aceea de a forma elevilor o gândire științifică ce reprezintă un rezultat firesc al unor experiențe *proprii* de cunoaștere și de acțiune, și nu doar o memorare a unui corpus de definiții, principii, legi, informații specifice despre un domeniu sau altul al vieții. Din acest motiv, pedagogia creativității este legată de practicarea în școli a unei *instruiri creative*, adică a unui mod de învățare bazat pe *rezolvarea de probleme* și pe *învățarea prin descoperire*, de către elevii înșiși.

Pregătirea pentru comunicarea creativă

Cercetătorii problemei creativității disting două aspecte convergente ale comunicării, implicate în activitatea de creație: comunicarea *intrapersonală* și *comunicarea interpersonală*. Primul aspect se referă la posibilitățile persoanei creatoare de a-și formula cu claritate ipotezele, de a-și reformula problemele cu care se confruntă, de a le examina din perspectiva diverselor modalități de formulare a lor. Activitatea creatoare presupune o intensă utilizare a limbajului interior, un “dialog” continuu pe care subiectul creator îl poartă cu sine însuși cu privire la problemele care îl preocupă. Al doilea aspect- comunicarea interpersonală- vizează posibilitățile subiectului de a comunica semenilor rezultatele activităților sale creatoare, susținerea propriilor idei, capacitatea de argumentare și de convingere. Pentru a asigura “condiția de comunicare” a creativității elevilor ei, școala are sarcina de a acționa în trei mari direcții:

- Cultivarea *proprietății* comunicării, care îl va ajuta pe individ să se înțeleagă pe sine și să fie înțeles de către alții; în școală se realizează prin pregătirea lingvistic-literară a elevilor;
- Pregătirea pentru *estetica* comunicării, care va conduce la sporirea forței de sugestie a ceea ce se comunică și va da un caracter personal modalităților de comunicare; în școală se realizează prin studierea și exersarea exprimării poetice, dar și prin inițieri în artele plastice și muzică, prin preocuparea de a îmbogăți și de a conștientiza experiența emoțională trăită de copil

în contactul cu arta dar și, în general, cu frumosul din natură și viață;

- Lărgirea posibilităților de comunicare (*disponibilitatea de comunicare*), care va oferi subiectului posibilitatea de a-și alege dintr-un repertoriu mai larg disponibil, acele modalități de comunicare pe care le consideră a fi adecvate unei situații;

În școală se realizează prin inițierea elevilor în limbajele informaticii, limbajele matematice, limbajele economice, limbajele tehnice și - ar trebui - chiar în limbajele audio-vizuale (în care se îmbină cuvântul, sunetul și imaginea).

Dinamizarea potențialului creativ individual și familiarizarea cu activitatea creatoare

Problema dinamizării potențialului creativ latent al copiilor își are originile în acele concluzii ale psihologiei creativității, potrivit cărora în fiecare individ uman există un potențial creativ - mai mare sau mai mic - ce poate fi eliberat prin educație de diverse "blocaje" care îl împiedică să se manifeste.

Școala are misiunea de a desfășura cu elevii o serie de activități speciale în acest sens, cunoscute și sub numele de "programe de antrenare a creativității".

În legătură cu asemenea programe de antrenare a creativității, au existat, de-a lungul timpului, două orientări: a) introducerea în planurile de învățământ a unor cursuri de antrenament creativ, ca o completare la materiile de studiu prevăzute în mod obișnuit; (b) realizarea acestui antrenament al creativității de către fiecare profesor în cadrul activităților cu elevii de studiere a disciplinei școlare pe care o predă.

Cealaltă orientare susține că dinamizarea potențialului creativ individual al elevilor se realizează cel mai bine prin însuși modul de predare al fiecărui profesor, care va trebui să fie orientat spre realizarea unei *instruiri creative* - bazată - așa cum am menționat anterior - pe *rezolvarea de probleme și învățarea prin descoperire* - dar și prin adoptarea de către profesor a unei noi *atitudini* de încurajare a oricărei manifestări creative a elevilor săi.

Această nouă atitudine implică, printre altele, încurajarea *comportamentului interogativ* al elevilor ("curajul" de a pune întrebări și inițierea în "arta" de a formula întrebări pertinente). În plus, profesorul urmează să inducă elevilor săi sentimentul că au libertatea de a-și exprima orice idee în legătură cu o problemă oricât de "năstrușnică" ar putea să pară, dar care este personală și urmează să fie propusă spre examinare critică, fără teama că exprimarea acestei idei ar putea atrage după sine disprețul celorlalți sau sancțiuni din partea profesorului. Pornind de la ideea că cel mai sigur mod de a dezvolta creativitatea unei persoane este acela de a o pune în situația de a crea, profesorii care practică instruirea creativă le va cere constatărilor elevilor să facă efortul elaborării unor lucrări personale diverse (compuneri, referate, sinteze, confecționare a diverse obiecte etc.). Instruirea creativă se preocupă de încurajarea elevilor de a manifesta curiozitate pentru o mare diversitate de aspecte ale lucrurilor și ale vieții. Este vorba despre acea calitate de a sesiza amănunte interesante ale lucrurilor, peste care, în mod obișnuit, privirea trece nepăsătoare, acea calitate de a sesiza aspecte interesante chiar și acolo unde, la prima vedere, totul pare obișnuit.

Asigurarea suportului etic al creativității

Orice activitate creatoare este orientată valoric pozitiv, în sensul că își propune să contribuie la progresul cunoașterii umane, va fi preocupată de adevăr și de dorința de progres al umanității. Școala, prin educația oferită, va trebui să inducă elevilor o asemenea concepție despre orientarea eforturilor creative ale omului: în serviciul umanității, nu împotriva intereselor și trebuințelor generale ale semenilor.

Creativitatea nu are de-a face cu "creațiile malefice", în scopuri egoiste. Prezentarea unor modele

umane exemplare din acest punct de vedere, a personalității și activității unor mari savanți, artiști, filozofi, oameni politici va oferi elevilor exemple convingătoare cu privire la menirea și modul de a fi al autenticelor persoane creative .

Metode pentru stimularea creativității

Una din cele mai populare este *brainstormingul* , utilizat în condițiile unei activități de grup: presupunem că într-o fabrică s-a ivit o problemă dificilă, și s-a hotărât convocarea grupului de brainstormig; se trimite câte o invitație membrilor în care se specifică problema, ziua, ora și locul întrunirii; persoanele respective au fost alese, mai demult, urmărindu-se să facă parte din cele mai diverse profesii, deci, pe lângă ingineri, vor fi un biolog, un ziarist, un istoric, un agronom, un fizician s.a., asigurându-se în acest fel, din capul jocului, o varietate a punctelor de vedere.

Acești specialiști iau act de problema, dar nu o analizează în mod special. În ziua stabilită vin, adunați în jurul unei mese, și după o luare de contact, începe ședința propriu-zisă, condusă de un mediator. De obicei , pe o tablă mare se scriu cele patru reguli ale brainstormingului: „judicata critica este exclusă” ; „cât mai multe idei” ; „dați frâu liber imaginației” și ultima: „combinările și ameliorările sunt binevenite”. Există și un secretar care notează tot ceea ce se spune. Unul dintre cei de față începe prin a debita tot ce-i trece prin minte în relația cu problema, fără nici o selecție sau perocupare de exactitate. După ce el termină, începe altul, nu se discută nimic, urmează al treilea s.a.m.d. La un moment dat ideile abundă, apoi se răresc și în cca 45-60 de minute inspirația secătuiește, ședința se încheie, dar mediatorul reamintește participanților că, dacă ulterior le mai vine vreo idee, să o comunice secretarului. După aceea, se adună specialiștii întreprinderii și parcurgând lista, caută ideea care sugerează o soluție optimă.

.

.